NORAKSTS

Lieta Nr.C32202710

SKC-175/2015

S P R I E D U M S

Rīgā 2015.gada 11.septembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnesis referents A.Strupišs

tiesnese M.Senkāne

tiesnese A.Vītola

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 17.decembra spriedumu SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" prasībā pret /pers. B/ par parāda piedziņu.

Civillietu departaments

k o n s t a t ē j a

[1] SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" (iepriekš Rīgas pašvaldības SIA „Sarkandaugava") 2010.gada 7.janvārī cēlusi prasību pret /pers. B/ par parāda piedziņu.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] Atbildētājs ir dzīvokļa īpašuma Nr./adrese/, īpašnieks, kurš 2009.gada 26.janvārī ar Rīgas pašvaldības SIA „Sarkandaugava" noslēdzis dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līgumu.

[1.2] Dzīvojamās mājas uzturēšanas, apsaimniekošanas un komunālo maksājumu parāds un līgumsods veidojies no 2007.gada jūlija. Rīgas pašvaldības SIA „Sarkandaugava" un atbildētājs 2009.gada 20.janvārī noslēguši vienošanos par parāda 940,38 Ls dzēšanu. Atbildētājs pēdējo maksājumu veicis 2009.gada 19.novembrī, vienošanos izpildot tikai daļēji.

[1.3] Parāds, ievērojot prasījumu apmēra palielinājumu, par mājas uzturēšanu, apsaimniekošanu un komunālajiem maksājumiem 2011.gada 9.maijā ir 2832 Ls, tai skaitā līgumsods 1386,25 Ls, kas aprēķināts saskaņā ar dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līguma 3.5.punktu.

[1.4] Prasītāja, pamatojoties uz likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 12.pantu, 16.panta ceturto daļu un Civillikuma 1651., 1652.panta 3.punktu, 1717., 1720.panta 2.punktu un 1779.pantu, lūgusi piedzīt no atbildētāja dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas maksas un komunālo pakalpojumu maksājumu parādu 1445,75 Ls, līgumsodu 1386,25 Ls un valsts nodevu 171,35 Ls.

[2] Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2011.gada 23.maija spriedumu prasība apmierināta daļēji. Tiesa nospriedusi piedzīt no /pers. B/ parādu par uzturēšanas, apsaimniekošanas un komunālajiem pakalpojumiem 1220,08 Ls, bet noraidīta prasība daļā par pamatparāda 225,67 Ls un līgumsoda piedziņu. No /pers. B/ SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" labā piedzīti tiesas izdevumi – valsts nodeva 155,50 Ls un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 3,30 Ls, kopā 158,80 Ls.

Spriedums pamatots ar šādiem apstākļiem.

[2.1] Atbildētājs ir dzīvokļa Nr./adrese/, īpašnieks. Pamatojoties uz 2009.gada 26.janvārī noslēgto dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līgumu, prasītāja apņēmās uzturēt un apsaimniekot dzīvojamo māju. Puses 2009.gada 20.janvārī noslēgušas vienošanos par parāda dzēšanu, kurā atbildētājs

apņēmies samaksāt parādu 940,38 Ls sešos maksājumos laika periodā no 2009.gada 20.februāra līdz 2009.gada 20.jūlijam. Noslēgto vienošanos atbildētājs nav izpildījis.

[2.2] Komunālo pakalpojumu un apsaimniekošanas izdevumu aprēķinos norādīts, ka atbildētāja parāds par apsaimniekošanu un komunālajiem pakalpojumiem laikā no 2007.gada 1.jūlija līdz 2011.gada 9.maijam ir 1445,75 Ls. No 2007.gada 12.jūnija līdz 2010.gada 22.martam prasītājai ir samaksāti 225,67 Ls, kas ieskaitīti līgumsoda dzēšanai, un prasītāja uzskata, ka atbildētāja pamatparāds ir 1445,75 Ls.

[2.3] Prasītāja nepamatoti atbildētāja samaksātos 225,67 Ls ieskaitījusi līgumsoda dzēšanai, jo līgums neparedz, ka atbildētājam vispirms būtu jāsamaksā līgumsods. Atbilstoši Civillikuma 1844.pantam atzīstams, ka parādnieku visvairāk apgrūtina pamatparāds, tādēļ uzskatāms, ka atbildētājs laikā no 2007.gada jūnija līdz 2010.gada 22.martam ir samaksājis prasītājai pamatparādu 225,67 Ls. Līdz ar to noraidāms prasījums par pamatparāda 225,67 Ls piedziņu, bet 1220,08 Ls piedzenami par labu prasītājai.

[2.4] Prasītāja no atbildētāja lūgusi piedzīt līgumsodu 1386,25 Ls. Ievērojot Civillikuma 1716.pantu, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2., 3. un 4.punktu, atzīstams, ka konkrētajā gadījumā pastāv tiesiskās attiecības starp SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" kā pakalpojuma sniedzēju un /pers. B/ kā patērētāju un tās regulē Patērētāju tiesību aizsardzības likums, kas satur speciālo regulējumu attiecībā pret Civillikumu.

No 2009.gada 26.janvāra dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līguma redzams, ka tas ir iepriekš sagatavots standartlīgums. Līguma 3.5.punkts noteic, ka maksas par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu un komunālo maksājumu kavējuma gadījumos par katru nokavēto dienu maksājams līgumsods 0,3 % apmērā no kopējās parāda summas. Minētais līguma nosacījums paredz, ka gadījumā, ja parādnieka nokavējums ilgst gadu, kreditors saņem līgumsodu 109,5 % apmērā no pamatparāda (0,3% x 365 dienas = 109,5% gadā), savukārt, ja nokavējums turpinātos piecus gadus, tad līgumsods pārsniegtu 500 procentus. Tādējādi minētais līguma punkts paredz līgumsodu neierobežotā apjomā, kas parādnieku var novest līdz bankrotam, ja nokavējums vēl turpinātos.

[2.5] Vērtējot līguma 3.5.punktu atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta vienpadsmitajai daļai, trešās daļas 4.punktam un astotajai daļai, konstatējams, ka līguma noteikumi paredz neierobežotu līgumsoda apmēru. Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punktu šādi nosacījumi uzskatāmi par netaisnīgiem, jo uzliek patērētājam pienākumu maksāt nesamērīgi lielu līgumsodu. Tādēļ šādi līguma noteikumi nav spēkā no līguma noslēgšanas brīža, tie nav saistoši atbildētājam, līdz ar to prasība daļā par līgumsoda piedziņu ir noraidāma.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītājas apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar

2012.gada 17.decembra spriedumu noraidīja prasību daļā par pamatparāda 225,67 Ls un līgumsoda 1386,25 Ls piedziņu. Tiesa piedzinusi no prasītājas valsts labā ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 7,32 Ls.

Apelācijas instances tiesa spriedumā norādījusi turpmāk minētos apsvērumus.

[3.1] Pirmās instances tiesas spriedums daļā, ar kuru prasība apmierināta, apelācijas instancei nav pārsūdzēts un saskaņā ar Civilprocesa likuma 203.pantu ir stājies likumīgā spēkā. Līdz ar to izskatīšanas priekšmets apelācijas instancē saskaņā ar Civilprocesa likuma 426.panta pirmo daļu un SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" apelācijas sūdzību ir prasība daļā par dzīvojamās mājas uzturēšanas, apsaimniekošanas un komunālo maksājumu parāda 225,67 Ls un līgumsoda 1386,92 Ls piedziņu.

[3.2] Apelācijas instances tiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu atzinusi, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, un pievienojusies zemākas instances tiesas sprieduma motivācijai. Apelācijas instances tiesa par nepamatotiem atzinusi apelācijas sūdzībā norādīto, ka atbildētājs dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līgumu nav apstrīdējis un ka šādas līgumattiecības nav vērtējamas atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likumam.

[3.3] Prasītāja nav apstrīdējusi, ka no /pers. B/ ir saņemts maksājums 225,67 Ls. Pirmās instances tiesa pamatoti ir vadījusies no Civillikuma 1844.pantā noteiktā un pareizi secinājusi, ka puses 2009.gada 26.janvārī nav vienojušās, ka maksājums visupirms ieskaitāms līgumsodā. Līdz ar to atbilstoši Civillikuma 1844.pantam pamatparāds samazināms par veiktā maksājuma 225,67 Ls summu. Prasība daļā par dzīvojamās mājas uzturēšanas, apsaimniekošanas un komunālo maksājumu parāda 225,67 Ls piedziņu ir nepamatota un noraidāma.

[3.4] Prasība daļā par līgumsoda piedziņu ir nepamatota, nepierādīta un noraidāma pilnībā. Prasītāja nav apstrīdējusi faktu, ka pamatparāds veidojies no 2007.gada. Pušu 2009.gada 20.janvārī noslēgtā vienošanās satur norādi, ka parāds ir 940 Ls, bez atšifrējuma, kas veido parāda summu. Prasītāja, norādot kopējo prasības summu, to prasības pieteikumā atspoguļojusi kā dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas maksas un komunālo pakalpojumu maksājumu parādu 1445,75 Ls un līgumsodu 1386,25 Ls.

[3.5] Prasītājas atsaukšanās uz Civillikuma 1717.pantu un likuma „Par dzīvokļa īpašumu" normām nav pamats prasības par līgumsoda piedziņu apmierināšanai. Prasītāja līgumsodu aprēķinājusi par laiku no 2007.gada, bet vienošanās par parāda samaksas kārtību noslēgta 2009.gada 26.janvārī. Nav likumīga pamata līgumsoda aprēķināšanai par laiku pirms līguma noslēgšanas.

[3.6] Nepamatots ir prasītājas apgalvojums, ka līgumsods 1386,25 Ls ir samērīgs un taisnīgs. Līgumsoda apmērs nav pamatots, un prasītāja iesniegusi atbildētāja personīgā rēķina datora programmas izdrukas. Prasītājas pārstāvis tiesas sēdē nesniedza paskaidrojumu par aprēķina pamatojumu, līdz ar to

secināms, ka līgumsods aprēķināts par laiku pirms 2009.gada 26.janvāra. Prasība daļā par līgumsoda piedziņu ir nepamatota un noraidāma, jo līguma 3.5.punktā ietvertais līgumsods ir netaisnīgs noteikums Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punkta izpratnē.

[4] Kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 17.decembra spriedumu iesniegusi SIA „Rīgas namu pārvaldnieks", pārsūdzot spriedumu pilnā apmērā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi apstākļi.

[4.1] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu, 96.panta piekto daļu un 192.pantu, nepamatoti vērtējot jautājumu par līguma nosacījumiem, patērētāja tiesībām un līgumsodu, tādejādi pārkāpjot prasījuma robežas, izskatot jautājumu, par ko atbildētājs nebija cēlis iebildumus.

[4.2] Atbilstoši likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.panta septītajai daļai prasītāja ir uzskatāma par piespiedu apsaimniekotāju, un nepamatoti tiek vērtēts jautājums par savstarpējām pušu kā patērētāja un pakalpojuma sniedzēja attiecībām. Pakalpojuma sniedzēja tiesības nav aizsargātas ar speciālajām tiesību normām, tādēļ pakalpojuma sniedzēja aizsardzības instruments ir līgumā ietvertais līgumsods.

[4.3] Atsaucoties uz Patērētāju tiesību aizsardzības likumu, tiesa nepamatoti noraidījusi prasību daļēji par pamatparāda un līgumsoda noraidīšanu. Pušu tiesiskās attiecības izriet no 2009.gada 26.janvāra dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līguma un tās līdz 2010.gada 31.decembrim regulēja likums „Par dzīvokļa īpašumu", bet vēlāk „Dzīvokļa īpašuma likums".

[4.4] Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 14.maija spriedumā lietā Nr.SKC-212 tiesa paudusi atšķirīgu viedokli, ka līgumsodam ir sodīšanas un zaudējumu atlīdzināšanas funkcijas. Tiesiskajās attiecībās, sakarā ar sodoša rakstura tiesisko līdzekļu piemērošanu par vispārēju principu tiesībās, ir atzīstams soda samērīguma princips. Līgumsoda apmērs nav aprobežots ar zaudējumu lielumu, kādi paredzami līguma neizpildīšanas gadījumā. Šī Civillikuma 1717.panta otrās daļas norāde nav tulkojama kā noteikums, ka līgumsoda apmērs nebūtu nekādā gadījumā skatāms salīdzinājumā ar iespējamiem zaudējumiem. Zaudējumu apmērs var būt nozīmīgs arguments gadījumā, ja tiek apstrīdēts līgumsoda samērīgums.

Konkrētajā gadījumā argumenti par līgumsoda raksturu, samērīgumu ar zaudējumu apmēru, šajā lietā netika izvirzīti. Slēdzot apsaimniekošanas līgumu, atbildētājs varēja mainīt līgumsoda apmēru, tādēļ nevar piekrist tiesas secinājumam, ka noslēgtais līgums ir neapspriests standartlīgums ar netaisniem noteikumiem, turklāt atbildētājs tos nav apstrīdējis.

[4.5] Atsaucoties uz Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 14.decembra spriedumā lietā Nr.SKC-427/2011 secināto, ka pienākums izvērtēt īres līguma grozījumu atbilstību Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5.panta kritērijiem tiesai rastos tad, ja atbildētājs savu tiesību un interešu aizstāvības nolūkā būtu pieteicis attiecīgu pret izīrētāju kā līguma dalībnieku vērstu prasījumu vai iebildumus ierunu veidā, secināms, ka starp pusēm nepastāv patērētāja un pakalpojumu sniedzēja attiecības. Pušu attiecības noteic Dzīvokļa īpašuma likuma 10.pants un likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.panta septītā daļa. Šādu prasītājas viedokli apstiprina arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 16.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-23/2011.

[4.6] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1844.pantu, jo atbildētājs ir parādā, pamatojoties uz dzīvojamās mājas uzturēšanas līgumu. Prasītājai, gadījumā, ja atbildētājam ir izveidojies līgumsods, saskaņā ar Civillikuma 1843.pantu bija tiesības noteikt, ieskaitīt līgumsoda vai pamatparāda dzēšanai tā samaksāto naudu.

[5] Ar Augstākās tiesas Civillietu departamenta rīcības sēdes 2014.gada 23.jūlija lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar prasītājas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 17.decembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda 1386,35 Ls piedziņu un lieta šajā daļā nodota izskatīšanai rakstveida procesā.

Atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar prasītājas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 17.decembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par pamatparāda 225,67 Ls piedziņu un šajā daļā spriedums stājies likumīgā spēkā.

M o t ī v u d a ļ a

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību Civilprocesa likuma 473.panta pirmās daļas kārtībā, Civillietu departaments atzīst, ka spriedums daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda 1386,35 Ls piedziņu, ir atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[7] Civillietu departaments kā nepamatotu noraida kasācijas sūdzības iesniedzēja iebildumu par to, ka starp pusēm nepastāv patērētāja un pakalpojuma sniedzēja attiecības.

No lietas materiāliem izriet, ka prasītāja kā dzīvojamās mājas apsaimniekotāja uz līguma pamata

sniedz pakalpojumus atbildētājam kā fiziskai personai par tam piederoša nekustamā īpašuma apsaimniekošanu. Atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 3. un 4.punktam šādas tiesiskās attiecības ir uzskatāmas par pakalpojumu sniedzēja un patērētāja attiecībām, kuras apspriežamas saskaņā ar minēto likumu: prasītājs savas saimnieciskās un profesionālās darbības ietvaros sniedz pakalpojumu patērētājam, bet atbildētājs izmanto šos pakalpojumus nolūkam, kurš nav saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību.

Tādējādi konkrētās tiesiskās attiecības ir vērtējamas, piemērojot Patērētāju tiesību aizsardzības likumu. Turklāt šāda atziņa jau ir nostiprināta tiesu praksē līdzīgos lietas apstākļos attiecībās starp komunālo pakalpojumu sniedzēju un to izmantotāju (*sk. Civillietu departamenta spriedumu lietā Nr.SKC-59/2014*).

Līdz ar to tiesas secinājums par Patērētāju tiesību aizsardzības likuma piemērošanu konkrētajām tiesiskajām attiecībām ir pamatots.

[8] Civillietu departaments noraida kasācijas sūdzības argumentus, ka tiesa nepamatoti vērtējusi jautājumu par patērētāja tiesībām un līgumsodu, tādejādi pārkāpjot prasījuma robežas, izskatot jautājumu, par ko atbildētājs nebija cēlis iebildumus.

Lai gan civilprocess pamatā balstās uz sacīkstes principu (*sk. Civilprocesa likuma 10.pantu*), tomēr no tā pastāv izņēmumi. Viens no šādiem izņēmumiem ir judikatūrā stabili nostiprinātā atziņa par tiesas pienākumu *ex officio* pārbaudīt iespējamo patērētāja tiesību pārkāpumu *(sk., piem., Senāta spriedumu lietā SKC-108/2013; Civillietu departamenta lēmumu lietā SKC-2334/2015; Eiropas Savienības Tiesas spriedumus lietās C-168/05, C-243/08, C-397/11)*. Tas cita starpā attiecas arī uz līgumsoda samērīguma un taisnīguma pārbaudi patērētāja un pakalpojuma sniedzēja attiecībās.

Apgabaltiesa, *ex officio* vērtējot līgumsoda tiesiskumu un pamatotību, rīkojusies atbilstoši minētajai judikatūrai. Tādēļ Civillietu departaments konstatē, ka apgabaltiesa nav pārkāpusi Civilprocesa likuma noteikumus par prasījuma robežām (*Civilprocesa likuma 192.pants*), par pierādīšanu un pierādījumu vērtēšanu (*Civilprocesa likuma 93.pants*).

[9] Civillietu departaments neizskata kasācijas sūdzības argumentu par Civillikuma 1844.panta nepareizu piemērošanu, jo tas attiecas uz kasācijas sūdzības daļu, par kuru kasācijas tiesvedības ierosināšana ir atteikta.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Civillietu departaments secina, ka nav pamata kasācijas sūdzības

apmierināšanai uz tajā norādītajiem pamatiem, tiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda 1386,35 Ls piedziņu, uzskatāms par tiesisku un pamatotu, un atstājams negrozīts.

R e z o l u t ī v ā d a ļ a

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 17.decembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda 1386,35 Ls piedziņu, atstāt negrozītu, bet SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis (*paraksts*) A.Strupišs

Tiesnese (*paraksts*) M.Senkāne

Tiesnese (*paraksts*) A.Vītola

NORAKSTS PAREIZS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Civillietu departamenta tiesnesis A.Strupišs

Rīgā 2015.gada 11.septembrī